

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาถือกำเนิดมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลานานกว่า ๒,๕๐๐ ปี ถึงแม้จะมีหลักธรรมที่จดบันทึกไว้โดยละเอียดและมีผู้ปฏิบัติตามคำสอนอยู่ไม่ขาดโดยเฉพาะพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งถือว่าเป็นนิกายที่ยึดถือคำสอนดั้งเดิมได้ดีที่สุด และปฏิบัติธรรมตามคำสอนที่เป็นพระพุทธพจน์เดิม แต่มีสิ่งหนึ่งที่ยังเป็นที่เกิดความสงสัยในหมู่พุทธบริษัทเถรวาท นั่นก็คือ การบรรลุธรรม เพราะเป็นสิ่งที่รู้ได้ยากในหมู่ของปุถุชนที่ไม่ใช่พระอริยบุคคล เคยมีคำกล่าวกันว่า ปัจจุบันนี้ไม่มีพระอรหันต์แล้ว ในครั้งพุทธกาลเมื่อเกิดความสงสัยขึ้น พระพุทธเจ้าก็ทำหน้าที่แก้ความสงสัยเหล่านั้น^๑ เช่น มีภิกษุรูปหนึ่งได้พูดทำนองว่าตนบรรลุพระอรหันต์แล้วภิกษุทั้งหลายก็ได้้นำเรื่องขึ้นทูลพระพุทธองค์ให้ทรงตัดสิน^๒ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ได้ทราบกันว่าการบรรลุธรรมเป็นสิ่งที่รู้ได้เฉพาะตน(ปัจจุตต) ผู้ปฏิบัติเท่านั้นจึงรู้ได้

การบรรลุธรรมตามทรรศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่า การบรรลุธรรมนั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือ การศึกษาหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ โดยเฉพาะโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมโดยเฉพาะ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ในวาระต่างๆกัน เพื่อให้เหมาะกับจริตแต่ละบุคคล โพธิปักขิยธรรมประกอบด้วย สติปัฏฐาน ๔ สัมมปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และมรรคมรรค ๘ แต่หมวดธรรมมีความสมบูรณ์อยู่ในตัว ผู้ปฏิบัติจะถือหลักธรรมหมวดไหน ในการปฏิบัติธรรมก็สามารถบรรลุธรรมได้เช่นเดียวกัน เปรียบเหมือนแม่น้ำทุกสายย่อมไหลลงสู่มหาสมุทร ฉะนั้น การปฏิบัติธรรมตามหมวดธรรมใดย่อมนำไปสู่การบรรลุธรรมได้ ฉะนั้น

การปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นมี ๒ วิธี คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งจะต้องปฏิบัติควบคู่กันไป โดยเฉพาะวิปัสสนากรรมฐาน ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติ ถ้าผู้ปฏิบัติยังไม่สามารถยกจิตของตนเข้าสู่วิปัสสนาญาณได้ การบรรลุมรรค

^๑มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ธรรมปทฎฐกถาญาณโส ภาค, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๓๑), หน้า ๖๗.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

ผลจะไม่เกิดขึ้นเลย เมื่อทำวิปัสสนาญาณให้แจ้งได้แล้ว การบรรลุธรรมจึงจะเกิดขึ้นซึ่งผลของการบรรลุธรรมนั้นมี ๔ ระดับ คือ โสตาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผล ซึ่งผลของการบรรลุธรรมแต่ละระดับ สามารถกำจัดกิเลสได้ตามลำดับ ตั้งแต่กิเลสอย่างหยาบไปจนถึงกิเลสอย่างละเอียด พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆไปด้วย^๓

อนึ่งนิกายเซน หรือ ฌยาน เกิดจากความคิดที่ฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ปรับปรุงความประพฤติปฏิบัติให้กลับคืนสู่สภาพเดิมอย่างในสมัยพุทธกาล ได้รับการนิยมนับถืออย่างแพร่หลายในประเทศจีนและญี่ปุ่น นิกายเซนเคารพบูชาพระศากยมนีพุทธเจ้าพร้อมทั้งปราชญ์ผู้ตั้งและผู้เป็นอาจารย์ต่อๆมาในสายนิกายของตน มีคำสอนว่าทุกคนและทุกสิ่งมีธาตุแห่งพุทธะ หรือพุทธภาวะแฝงอยู่ในตนแล้ว การที่จะบรรลุถึงโพธิจึงต้องอาศัยการเกิดญาณบรรลุแจ้งแจ้งฉับพลันขึ้นในตนเอง ด้วยวิธีการอย่างใดก็ได้ สุดแต่อาจารย์จะใช้ตามที่เห็นเหมาะเป็นการถ่ายทอดโพธิโดยตรง ไม่ต้องอาศัยคัมภีร์^๔

การตรัสรู้ธรรมตามแบบฉบับของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานนิกายเซนมีศัพท์เฉพาะภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “ซาโตริ” (satori) ดร.ชูสุกินักวิชาการด้านพระพุทธศาสนานิกายเซนคนสำคัญของญี่ปุ่นได้กล่าวถึงลักษณะของซาโตริพอสรุปเป็นข้อๆได้ดังนี้วิถีชีวิตของคนเราตามปกตินั้นจะเวียนว่ายไปตามจิตสำนึกแบบหนึ่ง ดร.ชูสุกิเรียกจิตสำนึกแบบนี้ว่า จิตสำนึกแบบแบ่งแยกโลกออกเป็นสองส่วน (dualistic view) คนที่มองโลกด้วยทัศนแบบนี้ย่อมเห็นว่าสรรพสิ่งในโลกนี้ คู่ที่ตรงกันข้ามกันเช่น มีความดี ความเลว มีความน่ารักน่าเกลียดเป็นต้นสรรพสิ่งที่เรามองผ่านจิตสำนึกแบบแบ่งแยกออกเป็นสองนั้นจะมีอยู่สองส่วนด้วยกันคือส่วนหนึ่งเราพอใจ อยากระบาย อยากรับให้สิ่งเหล่านั้นมาเป็นของเราและเมื่อได้ครอบครองแล้วก็ไม่ยอมให้สิ่งเหล่านั้นจากไปไม่ต้องการให้เกิดกับตนและหากว่าเกิดแล้วก็อยากให้สิ่งเหล่านั้นหนีไปให้พ้นตัวเราสิ่งแรกนั้นเราอาจเรียกตามศัพท์พุทธศาสนาว่า โลภธรรมส่วนที่เป็นอวิชชาธรรม สิ่งหลังคือโลภธรรมส่วนที่เป็นอนิฆารมณชีวิตถูกฉุดดึงไปตามอำนาจของโลภธรรม

^๓พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง), “การศึกษาเรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^๔พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ปยุตโต), พระพุทธศาสนาในเอเชีย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๔-๑๐๖.

ดร.ชูสุกิ กล่าวว่า เมื่อเกิดชาตรีสิ่งที่จะเป็นผลตามมาก็คือการเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างหน้ามือเป็นหลังมือ ชาตรีคือจุดเปลี่ยนจากการมองสิ่งต่าง ๆ แบบแบ่งเป็นคู่ตรงกันข้ามมาเป็นการมองแบบไม่แบ่งแยกเช่นนั้น ดังนั้นหากมองตามทัศนะของท่านผู้นี้ เมื่อนายเขียวยังไม่บรรลุนิติภาวะ นายเขียวก็เหมือนคนทั่วไปที่มีชีวิตล่องลอยไปตามกระแสโลกธรรม บางครั้งเขาจะปลื้มปิติ บางครั้งเขาจะเศร้าเสียใจ เป็นเช่นนี้คละคล้ากันไปไม่รู้จบสิ้น ต่อเมื่อบรรลุนิติภาวะแล้วจะเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในชีวิตของเขา นายเขียวยังมีชีวิตเกี่ยวข้องกับลาภยศชื่อเสียง ความเสื่อมลาภ เสื่อมเกียรติและความล้มเหลวอันอาจจะเกิดในชีวิตเหมือนคนทั้งหลาย แต่เขาจะไม่ปลื้มใจ พูใจจนหลงเมื่อได้ลาภ ยศ และเกียรติอย่างคนอื่น และเมื่อประสบความล้มเหลวเสื่อมเกียรติ ยศ และทรัพย์สิน เขาก็ไม่กังวลกลัดกลุ้มอย่างคนทั่วไป นี่คือการเปลี่ยนแปลงในชีวิตอันเป็นผลมาจากชาตรี^๕

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะพบว่าทั้งนิกายเถรวาทและนิกายเซนทั้งสองต่างกันโดยความเป็นมา จุดกำเนิด วิธีการปฏิบัติ และการบรรลุนิภาวะ แต่ที่เหมือนกันคือ จุดมุ่งหมายสูงสุดได้แก่ พ้นจากอำนาจกิเลสบรรลุนิภาวะแห่งความหลุดพ้น เถรวาทเรียกว่า อรหัตตผล เซนเรียกว่า ชาตรี ในส่วนของเถรวาทเป็นที่ทราบกันว่า เป็นนิกายดั้งเดิมมาตั้งแต่เริ่มแรกหลังพุทธกาล มีระเบียบแบบแผนไม่ต่างจากสมัยพุทธกาล แต่นิกายเซน เป็นนิกายหนึ่งของพระพุทธรูปศาสนาพุทธ นิกายเซน จะต่างจากมหายานส่วนใหญ่ตรงที่ ไม่นับพิธีทางศาสนา การกราบไหว้บนบานสานกล่าว อ้อนวอนพระโพธิสัตว์ เหมือนมหายานนิกายอื่น แต่มุ่งไปสู่ทางหลุดพ้นเช่นเดียวกับเถรวาท ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบรรลุนิภาวะของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทกับชาตรีของนิกายเซนทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันเพื่อเป็นปัจจัยสำคัญต่อเป้าหมายของการเรียนรู้และการยอมรับร่วมกันเป็นการบูรณาการทางการศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธรูปศาสนาให้มากยิ่งขึ้นอีกทั้งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อการการศึกษาให้เกิดเรียนรู้และเข้าใจยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

^๕ ศาสนา :การบรรลุนิภาวะ (ตรัสรู้) ในพระพุทธรูปศาสนาพุทธ,แหล่งที่มา : [ออนไลน์],

<http://topicstock.pantip.com/religious/topicstock/2009/08/Y8180859/Y8180859.html>, (๒๘/๐๙/๑๑).

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบรรลุลหธรรมในพระพุทศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการบรรลุลหชาไตรในพระพุทศาสนาหายนนิกายเซน
- ๑.๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการบรรลุลหธรรมใน

พระพุทศาสนาเถรวาทและพระพุทศาสนาหายนนิกายเซน

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีขอบเขตการวิจัยต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ศึกษาความเป็นมา ลักษณะขั้นตอนการบรรลุลหธรรม และเครื่องมือที่ช่วยให้บรรลุลหธรรมของพระพุทศาสนาเถรวาท และการเข้าถึงชาไตรของพระพุทศาสนาหายนนิกายเซนและความเหมือนความต่างกันระหว่าง การบรรลุลหธรรมในพระพุทศาสนาเถรวาทกับการเข้าถึงชาไตรในพระพุทศาสนาหายนนิกายเซน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสารดังนี้

๑.๓.๒.๑ เอกสารปฐมภูมิแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ เอกสารปฐมภูมินิกายเถรวาท ได้แก่พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙, และหนังสือคำสอนของ ฮวงโปแปงโดยพุททาสภิกขุ

๑.๓.๒.๒ เอกสารข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ การบรรลุลหธรรมในพระพุทศาสนาเถรวาท มีอะไรบ้าง
- ๑.๔.๒ การบรรลุลหชาไตรในพระพุทศาสนาหายนนิกายเซน มีอะไรบ้าง
- ๑.๔.๓ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการบรรลุลหธรรมใน

พระพุทศาสนาเถรวาทและพระพุทศาสนาหายนนิกายเซนมีอะไรบ้าง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **บรรลุธรรม** หมายถึง การเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงด้วยปัญญา

๑.๕.๒ **พระพุทธศาสนาเถรวาท** หมายถึง พระพุทธศาสนาฝ่ายใต้ได้ถือตามมติที่พระอรหันต์พุทธสาวกได้วางหลักพระธรรมวินัยเป็นแบบแผนไว้เมื่อครั้งปฐมสังคายนา

๑.๕.๓ **พุทธศาสนานิกายเซน** หมายถึง พระพุทธศาสนานิกายหนึ่งที่พัฒนาขึ้นในดินแดนจีนช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗ และ ๘ โดยการผสมผสานแนวคิดของพุทธศาสนาฝ่ายมหายานจากอินเดียและปรัชญาเต๋า

๑.๕.๔ **การบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท** หมายถึง การบรรลุมรรคผลตั้งแต่พระโสดาบันจนถึงพระอรหันต์ (ตามหลักการในพระพุทธศาสนาเถรวาท)

๑.๕.๕ **ซาโตริ** หมายถึง ภาวะแห่งการสำนึกถึงพุทธจิต เป็นการสำนึกถึงจิตสำนึกที่บริสุทธิ์ มองเข้าไปสู่ธรรมชาติที่แท้จริงของตนเอง ต่างกับความรู้ความเข้าใจที่เกิดเพราะกระบวนการทางปัญญาหรือกระบวนการทางตรรกะ ซาโตริเป็นสิ่งที่คู่กับเซ็น เพราะชีวิตแบบเซ็นเริ่มต้นที่ซาโตริ ถ้าผู้ปฏิบัติยังไม่ได้บรรลุซาโตริ ก็ไม่สามารถจะไปสู่ความจริงแห่งเซ็นได้

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ **พระมหาอำนาจ อานนโท** (จันทร์เปล่ง) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า สิ่งสำคัญประการแรกคือการศึกษาถึงหลักธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้โดยเฉพาะโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมโดยเฉพาะพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ในวาระต่าง ๆ กันเพื่อให้เหมาะกับจริตนิสัยของแต่ละบุคคล โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ประกอบด้วยสติปัฏฐาน ๔ สัมมปธาน ๔ อธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และมรรคมรรค ๘ แต่ละหมวดธรรมมีความสมบูรณ์อยู่ในตัวผู้ปฏิบัติจะถือหลักธรรมหมวดไหนในการปฏิบัติก็สามารถบรรลุธรรมได้เช่นเดียวกันเปรียบเหมือนแม่น้ำทุกสายย่อมไหลลงสู่มหาสมุทร ฉะนั้นใดการปฏิบัติธรรมตามหมวดธรรมใดย่อมนำไปสู่การบรรลุธรรมได้ฉะนั้น

โดยสรุปการปฏิบัติธรรมนั้นมี ๒ วิธี คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานซึ่งจะต้องปฏิบัติควบคู่กันไป โดยเฉพาะวิปัสสนากรรมฐานถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิบัติ ถ้าผู้ปฏิบัติยังไม่สามารถยกจิตเข้าสู่วิปัสสนาญาณได้การบรรลุมรรคผลจะไม่เกิดขึ้นเลยเมื่อสามารถทำวิปัสสนาญาณให้แจ้งได้แล้วการบรรลุมรรคผลจึงจะเกิดขึ้นการปฏิบัติเมื่อได้ศึกษาหลักธรรมจนมีความเข้าใจและจดจำได้เป็นอย่างดีแล้วจึงลงมือปฏิบัติซึ่งต้องเตรียมตัวให้พร้อม ตัดสิ่งวิตกกังวลต่าง ๆ ออกให้หมดเสียก่อนเมื่อ

พร้อมแล้วจึงไปสู่สำนักของอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถในการสอน แนะนำแก้ไขข้อขัดข้องต่างๆได้ แล้วเริ่มลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังจึงมีความมุ่งมั่นอย่างมีเป้าหมาย ไม่ท้อแท้ เพียรพยายามปฏิบัติไปตามขั้นตอนและต้องคอยตรวจสอบผลการปฏิบัติอยู่ตลอดเวลาพยายามปรับปรุงแก้ไขวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการที่ได้ศึกษาจนสามารถขจัดกิเลสออกจากจิตสันดานและบรรลุผลตามที่ได้ปรารถนาในที่สุด

ผลของการบรรลุธรรมนั้นมี ๔ ระดับ คือ โสตาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผลซึ่งผลของการบรรลุธรรมแต่ละระดับ สามารถขจัดกิเลสได้ตามลำดับตั้งแต่กิเลสอย่างหยาบไปจนถึงกิเลสอย่างละเอียดพร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆไปด้วย

สภาวะของการบรรลุธรรมและช่วงจังหวะในการบรรลุธรรมนั้น มีความแตกต่างกันแล้วแต่ประสบการณ์และภูมิหลังของแต่ละบุคคล แต่ที่เหมือนกัน คือเมื่อถึงจุดสุดท้ายของการบรรลุธรรม ทุกคนล้วนมองเห็นความจริงของสรรพสิ่งว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตน ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นเราเป็นของเราทุกสิ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีใครบังคับบัญชาได้^๖

๑.๖.๒ พระมหาสมเกียรติ อคฺคกิตฺติ (ปาวิโล) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์ในเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเซนกับพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า ปรัชญาเซนและพุทธปรัชญาเถรวาท มีโครงการทางความคิดที่เป็นหลัก ๆ คล้ายคลึงกันทั้ง ๓ ด้าน กล่าวคือ ก. ด้านอภิปรัชญา ทั้งสองระบบยอมรับว่าความจริงสูงสุด มี ๒ อย่าง คือจิตกับสสาร ข. ด้านญาณวิทยา ทั้งสองระบบเห็นว่าการเข้าถึงความรู้ได้แก่สภาวะที่จิตปราศจากอวิชชา และยังได้แบ่งความรู้ออกเป็น ๒ ระดับ คือระดับ โลภียะ (ความรู้ที่ยังเจือด้วยกิเลส) และระดับโลกุตระ(ความรู้ที่ปราศจากกิเลส) และ ค.ด้านจริยศาสตร์ ทั้งสองระบบเห็นเหมือนกันว่าการจะเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดในชีวิตได้นั้นจำเป็นต้องกำจัดกิเลสซึ่งเป็นสาเหตุให้วิญญาณติดข้องในสังสารวัฏให้ได้อย่างสิ้นเชิงจะอย่างไรก็ตามแม้ปรัชญาเซนและพุทธปรัชญาเถรวาท จะมีทรรศนะที่คล้ายคลึงกันในประเด็นหลัก ๆ ก็ตามแต่เมื่อศึกษาโดยละเอียดแล้วทำให้ทราบว่า ยังมีประเด็นสำคัญอยู่ ๒ ประเด็นที่ปรัชญาทั้งสองมีทรรศนะที่ไม่ลงรอยกันนั่นก็คือเรื่องจิตกับเรื่องกรรม ชีวะในปรัชญาเซนนั้น มีสภาวะเป็นอัตตา คือมีสภาพเที่ยงแท้ยั่งยืนซึ่งต่างจากจิตในทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทโดยสิ้นเชิงพุทธปรัชญาเถรวาทยอมรับว่าจิตมีอยู่ในสภาวะที่เป็นอนัตตา เกิดขึ้นตั้งอยู่แล้วดับไปเป็นสันตติกรรมในทรรศนะของปรัชญาเซนนั้น เป็นสสาร เป็นอนุภาคเล็กๆ จะเกิดขึ้นทุกครั้งเมื่อมีการกระทำ และอนุภาคเหล่านี้จะซึมซับติดอยู่กับชีวะทันทีที่ชีวะที่ถูกอนุภาคของกรรมซึมซับติดอยู่ก็จะเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏต่อไปจนกว่าจะสามารถแยก

^๖พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์ปลั่ง), “การศึกษาเรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, หน้า ๔-๕.

อนุภาคของกรรมให้ออกไปจากตัวเองได้อย่างเด็ดขาดส่วนกรรมในทรรณะของพุทธปรัชญาเถรวาท นั้นหมายถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาและเจตสิกอีกจำนวนหนึ่งเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบว่ากรรม นั้นเป็นกรรมดีหรือชั่วกรรมที่ทำลงไปจะถูกเก็บไว้ในภวังคจิต ที่สะสมกรรมเอาไว้ก็จะติดข้องในสังสารวัฏเช่นเดียวกันในการจัดระดับผลของกรรมนั้นปรัชญาเซนจัดกรรมทางกายว่ามีโทษหนักที่สุด ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่ากรรมทางใจมีโทษหนักที่สุดเพราะให้ความสำคัญแก่กรรมต่างกันเช่นนี้ ปรัชญาทั้ง ๒ จึงเน้นหลักปฏิบัติ เพื่อการหลุดพ้นต่างกัน

ตามไปด้วยกล่าวคือ ปรัชญาเซนเห็นว่าด้วยการทรมานตนให้ลำบากเท่านั้น บุคคลจึงจักทำลายกรรมให้หมดสิ้นลงได้ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทเห็นว่าผู้ประสงค์จะหลุดพ้นจากอำนาจของกรรม จักต้องบำเพ็ญเพียรทางจิตเท่านั้น

ประการสุดท้ายมีข้อที่น่าสังเกตว่า เป้าหมายสำคัญของปรัชญาทั้ง ๒ ระบบ นี้อยู่ที่หลักจริยศาสตร์ปรัชญาทั้ง ๒ นี้มีลักษณะเป็นปรัชญาเพื่อชีวิตคือมีความมุ่งหวังให้สรรพสัตว์แสวงหาความสุขอันเกิดจากการไม่เบียดเบียนกันตลอดจนส่งเสริมให้เข้าถึงความสุขที่ไม่เจือด้วยกิเลสตัณหา ปรัชญาทั้ง ๒ ระบบจึงเป็นปรัชญาที่มีชีวิต มิใช่เป็นเพียงปรัชญาในฝันเท่านั้น^๗

๑.๖.๓ พระมหาสังเว ยมมเนตติโก (เนตรนิมิตร) ได้วิจัยเรื่องภิกษุณีกับการบรรลุมรรคผล จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวสรุปความได้ว่า การรู้เห็นธรรมในพระพุทธศาสนาไม่จำกัดเพศทั้งบุรุษและสตรีเมื่อปฏิบัติย่อมได้ผลการปฏิบัติเหมือนกันไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตหากปฏิบัติชอบแล้วย่อมบำเพ็ญกุศลธรรมให้สำเร็จบรรพชิตและคฤหัสถ์ย่อมไม่มีความต่างกันเมื่อจิตหลุดพ้นแล้วการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาไม่จำกัดว่าต้องอยู่ในเพศบรรพชิตเท่านั้นจึงจะบรรลุมรรคผลได้แม้อยู่ในเพศคฤหัสถ์ก็สามารถบรรลุมรรคผลได้^๘

๑.๖.๔ สินชัย วงษ์จำนงได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคติภพของคฤหัสถ์ผู้เป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา พบว่า คฤหัสถ์ผู้เป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาส่วนมากได้ฟังธรรมคืออนุปปกัฏฐา ๕ และอริยสัจ ๔ จากพระพุทธเจ้าและพระพุทธานุสาวิตเมื่อได้ฟังธรรมแล้วก็ใช้จิตพิจารณาไปตามหลักไตรสิกขา คือศีลสมาธิและปัญญาจนสามารถพัฒนาจิตบรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคล โดยพระพุทธศาสนาถือว่าการฝึกฝนอบรมจิตให้เกิดปัญญาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะการอบรมจิตตามหลักปัญญาทำให้วิชชา (ความรู้) หายไปเปรียบเหมือนแสงสว่างเป็นตัวทำลายความมืดให้หายไปจิตของปุถุชนหนาแน่นไปด้วยกิเลสเมื่อได้รับการฝึกฝนด้วยหลักไตรสิกขาแล้วสภาวะทางจิตก็จะ

^๗พระมหาสมเกียรติ อคคทิตติ (ปาวีโล), การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเซนกับพุทธปรัชญาเถรวาท วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๖).

^๘พระมหาสังเว ยมมเนตติโก (เนตรนิมิตร), “ภิกษุณีกับการบรรลุมรรคผล”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นคือจากปุถุชนธรรมดาเป็นกัลยาณปุถุชน (คนดี) จนเป็นพระอริยบุคคล (คนประเสริฐ) ตั้งแต่โสดาบันบุคคลสกทาคามีบุคคลอนาคามีบุคคลและอรหันตบุคคลซึ่งเป็นบุคคลในอุดมคติทางพระพุทธศาสนาปุถุชนที่ไม่ได้ฝึกฝนอบรมจิตจิตใจจะเป็นตัวผลักดันให้ตกต่ำถึงอบายภูมิจิตที่แอบแฝงอยู่ในอบายภูมินั้นเป็นจิตที่มีความโลภความโกรธและความหลงความทุกข์ความเดือดร้อนของจิตมิใช่ส่งผลเฉพาะชีวิตในปัจจุบันเท่านั้นแม้แต่ชีวิตหลังความตายของคนผู้ที่มีจิตในระดับอบายภูมิก็ส่งผลเป็นความทุกข์ที่สืบทอดยาวไกลเช่นถ้าเป็นอยู่ในปัจจุบันก็จะมีแต่ความวุ่นวายใจแม้ดำรงอยู่ในตำแหน่งสูงมีเกียรติยศมีชื่อเสียงสิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถปกป้องความทุกข์ทางจิตใจได้ถ้าตายจากโลกนี้ก็ต้องไปเสวยผลกรรมในนรกอีกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของกรรมที่ทำ^๔

สรุป เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ เป็นการศึกษาหาข้อมูลมาสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องการศึกษเปรียบเทียบวิธีการบรรลุนิพพานของพระพุทธศาสนาเถรวาทกับชาโตริของพุทธศาสนิกายเซน เมื่อเป็นเช่นนี้ เพื่อให้แนวคิดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือได้ ผู้วิจัย จึงได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและผลงานการวิจัยดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นพบว่ายังไม่มีท่านใดศึกษาในเรื่องนี้ ดังนั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางพระพุทธศาสนาในการเข้าถึงมรรค ผล นิพพาน ของทั้ง ๒ นิกาย และทำให้ผู้สนใจศึกษาในเรื่องนี้มีความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการตามวัตถุประสงค์ ที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้สืบไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ และ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

๑.๗.๒ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย หนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๓ วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบของวัตถุประสงค์

๑.๗.๔ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๗.๕ นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

^๔สินชัย วงษ์จ่านง, “การศึกษาคติภพของคฤหัสถ์ผู้เป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบการบรรลุชาติไตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทนิกายเซน

๑.๘.๓ ทำให้ทราบการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการบรรลุธรรมใน

พระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาเถรวาทนิกายเซน